

Ցախի 10 թուր. վեց ամիսը՝ 6 թուրի, երեք ամիսը 3 թ. 50 Կ.
ամիսը՝ (Թիֆլիսում) 1 թ., հատով 5 Կ. 1 Բաժանորդ Կն
գրում միմյան խմբագրատանը՝ Գուրգուլ. փողոց, № 5.

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция «Норъ-Даръ»
կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Յոթյուրարեութիւններն ընդունում են ամեն յեղանակով
Յոթյուրարեութիւններն ըստին 2 Կ. լրիկաւերի համար կրկնապատկէ:

ԲՈՎԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Կառավարական հոգսերը հոգսեր են:
Քրտնիկոն.— Լուսինը:
Մամուլի շուրջը:
Գործատեւների հոգսերը հոգսեր են ի-
րենց գործատեւների համար:
Մասնաւորութիւն:
Կառավարական.— Ընտանիքի ապստամ-
բական պատրաստութիւնը: Յայտնաբեր-
ւոր ծրագրերը: Յայտնաբերւոր մակերեսա-
կան ապստամբութիւնը: Սերը զինուոր-
ականները դատարանին առաջ: Անգ-
լիական միլիտարական ապստամբը:
Ընտանիքի հեռագրերը:
Բանասիրական.— Հիպոթեզի դերը
երկրաբանների դատարանական գոր-
ծում:
Յոթյուրարեութիւններ:

ԳՆՈՒԱԿԱՐԱՅԻՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մակերեսական խնդրի վերաբերեալ
կառավարական նախկին հաղորդա-
գրութիւնների մէջ մանրամասնօրէն
առաջ է բերուած յաղագրական այն
ծրագրերը, որ Բարձրագոյն Կամբով
ընդունել է Կայսերական կառավարու-
թիւնը Բաղկանեան Թերակողմ ծա-
կած խռովութիւնը դադարեցնելու
նկատմամբով:

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսիայի և Աւ-
ստրալ-Ունգարիայի միջև կայացած
համաձայնութեան գործունէութեան, երկու
բարեկամ պետութիւնների կառավա-
րութիւնները այս առարկայ փոխորու-
թիւն առաջադրեցին սուլթանին իրենց
Գ. Պոլսի դեսպանների մշակած ամե-
նակէական վերաբերմունքի մի ծրա-
գիր Թրքական երեք գաւառների
քրիստոնեայ բնակչութեան կենցաղը
բարելաւելու համար: Միևնոյն ժամա-
նակ ռուսաց և աստրալ-ունգարական
գործակալները Բաղկանեանի միջև
գործակալները Բաղկանեանի միջև

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՊՈԹԵԶԱՆԵՐԻ ԴԵՐՈՒՄԸ ՍԵՐԱՆԱՆՆԵՐԻ
ԴԱՏԱՐԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՄԸ:

Հիպոթեզները պետութիւնների այն
չարքին է պատկանում, որի մասին
պիտի չափ լսել, որը պիտի աշխատի
իրացնել ամեն մարդ, որից ոչ թէ
միայն չպիտի խրտչել, այլ որքան մի
աստուածատուր պարզեւ պիտի ջանալ
նրանից օգտուելու: Հիպոթեզների հիմքը
ենթերկում է ներշնչումը այն վիթ-
խարի ոյժ է, որով կառավարում են
մարդիկ միմեանց:

Ներխանների լաւ դատարարական վի-
րիցն է կախած մարդկութեան ապա-
գայ բարեկամութիւնը: Այդ միջոց հաս-
կացել ենք, և այդ նպատակի համար
էլ է, որ բաց ենք արել ուսումնարան-
ներ և համալսարաններ. բայց հարց է,
թէ նրանք տալիս են սպասուած ար-
դիւնքը... Փրանսիացի յայտնի գիտնա-
կան պրոֆ. Ֆլէյքս Բէգնուտ ասում է.
«Ժողովներից, ուսուցչներից շատ քը-
չերն են, որ ծանօթ են ընդհանրական
(suggestion) ոյժի հետ: Միևնոյն երե-
խանների դատարարական գործում
թէ ծնողները և թէ ուսուցչները
պարտաւոր են ներշնչել երեխային ա-
մեն զէպքում. իսկ այն երեխաներին,
որոնք անհնազանդ, ծայր և անառակ
են, պիտի անպատճառ հիպոթեզներ և
ուղղել, բժշկել: Թարգմել պրոֆէսորի
տաքերի հետ ծանօթացնելու համար
մենք աւելորդ չենք համարում Թարգ-
մանօրէն նրա խօսքերը տալ ընթերցո-
ղին:

* * *
Գլխին են, որ հասկացել են, թէ

երկայում պատուէր ստացան համապա-
տասխան առաջադրութիւններ անելու
այդ պետութիւնների կառավարու-
թիւններին:
Ռուսիայի և Աւստրիայի արած քայ-
լերը, համակարգը և աշակցութիւն
գտնելով, Բերլինի դաշնագրի ստորա-
գրող բոլոր պետութիւնների կողմից,
ոչգրում պատկուեցան տղոցութեամբ.
օսմանեան կառավարութիւնը տեղա-
կան թիւը մարմիններին կորույ
հրամաններ տուեց անյապաղ ձեռնար-
կելու ծրագրումը ռեֆորմների իրա-
գործմանը: Սոֆիայում և Բիլզորգում
միջոցներ ձեռք առնուեցան անդորրու-
թիւնը կարելոյն չափ պահպանելու և
քաղաքական ազդեցութեան դադարեցնե-
լու համար:

Մակայն, այսպիսի հետեւները չը
կարողացան զոհաբերում տալ սլաւոնեան
պետութիւններին մէջ կազմուած «մա-
կերեսական կոմիտեաներին»: Այն ափ-
աշկարայ հաւանականութիւնը, թէ
քրիստոնեայ բնակչութիւնը պիտի
հանգստանայ սկսուած վերանորոգում-
ների ազդեցութեան տակ, որոնք հե-
տգնեալ գործադրուելով մօտիկ ապա-
գայում պէտք է աւելի լայն ծաւալ
ստանային,— լրջւած էր կոմիտեաներից,
իրենց կարծիքով, նպատաւոր հողը
իրենց մտադրած յեղափոխական ծրա-
գիրներն իրագործելու համար: Հաւա-
տակցներին թրքական լծից ազատե-
լուն իրենց համար դրօշակ յայտարա-
րելով, այդ կոմիտեաներն, իսկապէս,
աշխատում են փոփոխել տալ, շահա-
սիրական նպատակներով, դաւաճի
վարչական կազմը «Բաղկանեանի մա-
կերեսական» կազմելու մտքով ի վնաս
քրիստոնեայ միւս ազգութիւնների ի-
րաւունքներին և արտօնութիւններին,
որոնց շահերը հաւասարապէս թանկ
են պրանսուտու Ռուսիային: Իրենց քա-

նեքնշումը լինէր կարեւոր դեր է կատա-
րում դատարարականութեան մէջ,— ասում
է պրոֆ. Բէգնուտ.— Մեզանից շա-
տերն աւելի կամ նուազ չափով լսած
կը լինեն հիպոթեզական ներշնչման մա-
սին. յայտնի է, որ մի նորմալ և լսել
մարդ կը զիջանի ներշնչում ընդունել
պատրաստակամօրէն. առաւել ևս երե-
խաները, որոնք ոչ դատարարութիւն ու-
նեն և ոչ էլ դիմադրելու փորձառու-
թիւն. և հէնց այս պատճառով պար-
տաւոր ենք երեխաների դատարարա-
կութեան գործում ներշնչումը կարելի
լինէր չափ շատ գործը ղեկ. իրողութիւ-
նը, սակայն, այն է, որ ուսուցչներից
շատ քիչերն են գործադրում այն:

Մի քանի ժամանակ արանից առաջ
մի ուսուցչիչ ասում է ինձ. «Առաջինը
անհրաժեշտ է տալ երեխաներին կո-
րովի առողջութիւն և զօրեղ մարմին,
զրանից յետոյ վարժութիւններով պատ-
րաստել նրա յիշողութիւնը, դարգաց-
նել նրա գիտակցութիւնը և ուղեղը,
մնացածը փորձառութիւնը ինք կանէ:
Եթէ երեխան մի անգամ իւր ձեռքը
տաք վառարանին կպցունէ, միւս ան-
գամ կզգուշանայ և ձեռքը վառարանին
չի կպցնել. միայն անհրաժեշտ է հեռի
պահել նրան կեանքի վատնող սպառ-
նացող բաներից: Ի հարկէ եթէ մի ե-
րեխայ վատ ինտելիկտներ ունի, նրան
պիտի ուղղել պատմութիւնով, ինչպէս որ
դուք պիտի կրթէիք մի փոքրիկ կնի-
դանուց:

Այս բառերը ցոյց են տալիս ուսու-
ցչների շատերի կարծիքը: Հետ ճիշտ
է, որ նրանք չեն հերքում, որ երե-
խան ազդուած է իւր շրջապատով և որ
նա մի անգամակից հակում ունի ընդ-
րինակելու, ընդունելու ուրիշների ա-

ղաքական ծրագրերի համար աշակ-
ցութիւն չգտնելով Մակերեսական ոչ-
բուլղար տարրերի մէջ, շարժման պա-
ռակցութիւնները անգլոսլաւոնների, բըու-
նոսլաւոնների և տեւոքի միջոցով աշ-
խատում էին ընդհանուր ապստամբու-
թիւն յարուցանել երկրի մէջ, ծրա-
գրուած ռեֆորմների մօծման ար-
գելը լինելու համար:

Գծադրաբար, չնայելով Սոֆիայի
կառավարութեան սկզբում ձեռք առած
նախազգուշական միջոցներին, մակե-
դոնական ազդեցութեան այնուհետեւ մե-
ծապէս տարածուեց նոյն իսկ Բալկա-
րական Իշխանապետութեան մէջ, ա-
շակցութիւն գտնելով գործիչների
կողմից, որոնք անհնազանդ էին եղի-
այն մոլոր կարծիքներին, թէ վառ-
ուած ապստամբութիւնը կըստիպէ
Ռուսիային փոխել իւր ծրագրերը և
գործով հանդէս դալ պաշտպանելու
յեղափոխական շարժման ղեկաւարնե-
րի ցնորամոյտ ծրագրերը:

Այդ կործանիչ մոլորութիւնները, ո-
րոնց դէմ Կայսերական կառավարու-
թիւնն անդադրում նախազգուշացնում
էր Սոֆիայի կառավարութեանը, ծանր
աղէտներ բերեցին Թրքական վիլայէթ-
ների քրիստոնեայ բնակչութեան գըլ-
խին: Այդ աղէտներին վերջ տալ կա-
րելի է ամենից առաջ արգելելով ինչ-
պէս նոր հրօսակալների անցնելը
Թիւրքիայի սահմանները, այնպէս և
դադարեցնելով կոմիտեաների յեղա-
փոխական գործունէութիւնը: Միայն
այդ ժամանակ հնարաւոր կլինի պըն-
դել բնակչութեան կենսական պահան-
ջներին համապատասխան ռեֆորմների
համապաղ գործադրութիւնը, այսպէս
ստատկացող խռովութեան պատճառով
խիստ դժուար կլինի այդ բնակչու-
թիւնը պաշտպանել Թիւրքերի գոր-

ծածնից, ինչպէս ընդունում է բառա-
ցի ներշնչումները, բայց շատ քիչ ու-
շադրութիւն է դարցնուած այդ ձեռ-
տմունքն ուսումնասիրելու և գործա-
դրելու գործնական դատարարակու-
թեան մէջ:

Հետ անդամ միջոց տեսնում ենք
հարուստ ծնողների երեխայը, որոնց
լաւ դատարարական համար ոչինչ
չէ ինտելեկտ, բայց նրանք դառնում
են վատ և անպէտք. գոյց է դուր իրա-
ւունք ունիք կառավարելու, որ նրանք
ժողովներից, սակայն և այնպէս կարող
է նրանց այդ վատ ձգտումները հետե-
անք լինել նրանց հետ պատահած
մարդկանց վատ ներշնչումներին:

Հէնց որ երեխան սկսեց զգալ, որ
բոլոր իրենցից և կան ուրիշների, նա իս-
կոյն սկսում է նմանել ուրիշների
գործերին: Դրողութիւնն այն է, որ նմա-
նեցնելու այս ինտելեկտը միայն երե-
խաների համար սահմանափակուած չէ,
որոնցից ենք մարդկանց մէջ. մասնաւո-
րապէս այդ ինտելեկտը ուժեղ կերպով
զարգացած է բոլոր խմբովին ապրող
կենդանիների մէջ և այդ բանը միջոց
է տալիս նրանց համարաշխարհային իրենց
գործունէութիւնը, օրինակի համար եթէ
նրանցից մէկը զգաց մի մօտալուտ
վտանգ, բոլոր խմբում նրա հետ միա-
սին փախչում է:

Մանկան սառնի գործողութիւնը
բոլորը ինքնաբերական և ինտելեկտա-
կան են, բայց շատ ամսական հասա-
կում նա կարի նմանեցնել, թէ նրա
նմանողութիւնները առաջին ամիսնե-
րում մեքենական են. նմանեցնելու իս-
կական գործունէութիւնը կը զարթնէ
մտքին համապատասխան և նա չուտով

ծած անգլոսլաւոններից, չնայելով
այն ամենաանհաղթուն ջանքերին, որոնք
ներկայումս ուղղուած են մահմեդա-
կան ֆանատիկոսութիւնը սանձելու
համար:

Այս մտքով Կայսերական, նմանապէս
և աստրալ-ունգարական կառավա-
րութիւնները նորից վճռական առա-
ջադրութիւններ արին ինչպէս Սոֆիա-
յում, այնպէս և Կ. Պոլսում:

Սրանից դատ, այս մասին անհիմն
յոյսերի և վտանգաւոր եղեարութիւն-
ների ամեն մի տուրի հեռացնելու
համար, Ռուսիայի և Աւստրալ-Ունգա-
րիայի առաջադրութեամբ. Բերլինի
դաշնագրի ստորագրող մեծ պետու-
թիւնների կառավարութիւնները Օս-
մանեան Դրան մօտ և Իշխանապետու-
թեան մէջ ունեցած իրենց ներկայու-
ցուցիչներին պատուիրել են հաստա-
տել, որ իրենք կատարելապէս համա-
միտ են երկու պետութիւնների հետ
Բաղկանեան Թերակողմին խաղաղացնե-
լու գործում, և յայտարարութիւն
տալ Թիւրքիայի ու Բալկանիայի կա-
ռավարութիւններին հետեւելու մտքով:

Կոմիտեաների և յեղափոխական հրո-
սակալներից ոճաւի ղեկաւարութիւն-
ներով ստեղծուած իրերի ներկայ
դրութիւնը Թրքական վիլայէթներում
ոչ մի բանում չի փոխում պետու-
թիւնների հայեացքը գործողութիւն-
ների այն ծրագրի վերաբերմամբ, որ
այս տարուայ սկզբում մշակել են եր-
կու ամենից աւելի շահադրձուած
կառավարութիւնները, ուստի և ոչ
թիւրքիւն. ոչ Բալկանեան չին կարող
յուսալ որեւ պետութեան աշակցու-
թեան վրայ այդ ծրագրի իրագործ-
մանը յայտնի կամ ծածուկ կերպով
զիմագրութիւն ցոյց տալու զէպքում:
Կայսերական կառավարութիւնը յոյս

ցոյց կը տալ նախատուութիւն որոշ
ձեռքի:

Քանի երեխան կը մեծանայ, նմա-
նեցնելու ձեռքը աւելի կը պակասի,
նա ձեռք անելուց ստալ կանգ կառնէ
մտածելու համար, և միշտ չի կատա-
րել իւր առաջին գրգռը. բայց և կան
երեխաներ, որոնց մէջ նմանեցնելու
ինտելեկտը աւելի ուժեղ է, մինչև ուն-
գած նրանցում մնում է այդ մեծանա-
լուց յետոյ էլ. գոյց է այդ առաջ է
կալիս կրթութեան և դատարարակու-
թեան պակասութիւնից, ինչպէս ան-
նում է այդ վայրերի և անգրագետ
մարդու մէջ: Կամ թէ չէ հետեւանք
մտածելու մասին: Իդիօտի մէջ
մանեցնելու ամենայնայն իմացական
ինտելեկտը անգամ գոյութիւն չունի:
Իրողութիւն է, որ իդիօտներին դա-
տարարակութեան համար ձեռք բերել
անհրաժեշտ և անգրագետ մարդու
մէջ: Կամ թէ չէ հետեւանք
մտածելու մասին: Իդիօտի մէջ
մանեցնելու ամենայնայն իմացական
ինտելեկտը անգամ գոյութիւն չունի:
Իրողութիւն է, որ իդիօտներին դա-
տարարակութեան համար ձեռք բերել
անհրաժեշտ և անգրագետ մարդու
մէջ: Կամ թէ չէ հետեւանք
մտածելու մասին: Իդիօտի մէջ
մանեցնելու ամենայնայն իմացական
ինտելեկտը անգամ գոյութիւն չունի:

Հէնց որ երեխան սկսեց հասկանալ
բառեր, այդ բառերն ևս կրկնապէս
գործողութեան ազդեցութիւն: Ամեն մարդ
կրկնապէս կամ նուազ չափով կենթա-
կուի բառացի ներշնչման, և նրանք,
որ ոճաւոր են տրամաբանութեան, կամ-
բի, ինքնաբերական յոյժով, նրանք
խմբին կազմուած ներշնչումից: Այն
մարդիկ, որոնք տէր են այս բարե-
մասնութիւններին և որոնց մէջ կանոն-
աւոր կերպով զարգացած են վերոյի-
շխալ ոյժերը, ներշնչման ազդեցութիւն

ունի, որ այս նոր նախազգուշացում-
ները կհամոզեն ինչպէս Թիւրքիային,
այնպէս և Բալկանիային, որ ա-
պարդին կը լինի ամեն մի չե-
ղում իրենց առաջադրուած պահան-
ջների կատարելուց և կհարկադրեն
ձեռք առնել իրենցից կախուած ամեն
մի միջոց ճշշելու համար Բաղկանեան
Թերակողմին խռովութիւնը, որը կա-
րող է Օսմանեան Կայսրութեան և
Բալկանիայի Իշխանապետութեան
համար ունենալ միայն ամենաանհր
հետեւանքներ:

ԳՐՈՆԻԿՈՆ

Ներկ, սեպտեմբերի 17-ին, Ալեք-
սանդր Նեկուս տաճարում, Թիֆլիսի
քաղաքային խորհրդի օրոշման համա-
ձայն, մաղթանք կատարուեց Նորին
Կայսերական Թարգմութիւն Մեծ Իշ-
խան Միխայիլ Նիկոլայիւի առողջաց-
ման համար, քաղաքային խորհրդի և
վարչութեան անդամների ներկայու-
թեամբ:

— Գանձակ, Հուլի, Նուխի և Կարս
քաղաքների վերաբերմամբ հրատարա-
կուած պարտադիր օրոշման գորու-
թեամբ, արգելուած է փողոցներում,
հրապարակներում, սկուերներում, այ-
գիւղերում, երկաթուղու կայաններնե-
րում և այլ հասարակական տեղերում
համախմբուել հատարակաց անգորու-
թեան դէմ խորհրդակցելու և զարմե-
լու համար: Հաւաքուողները պարտա-
ւոր են օտարականութեան առաջին իսկ
պահանջած ժամանակ ցրուել: Հակա-
պահանջներում յանցաւորներն ենթա-
կուած են մինչև 500 ռ. տուգանքի կամ
մինչև 3 ամիս բանտարկութեան:

— Թիֆլիսի Նահանգական վարչու-
թեան շինարարական բաժնում ծրա-

նը նրանց վրայ համարեալ օրովական
է. նրանցում չի տուգանալ ներշնչման
հակառակ գործունէութիւն, սրովհետեւ
նրանց կամքի ոյժը անմիջապէս կը-
դարեցնէ ընդհանրապէս ինչու Բայց
երեխան, որ ոչ փորձառութիւն ունի
և ոչ էլ դատելու ոյժ, նա միշտ ուժեղ
կերպով ազդում է բառացի ներշնչ-
ման: Եւ մի ուսուցիչ, որը կատարակա-
պէս հասկանում է այս ոյժը, կարող է
իւր ցանկացածի համեմատ կազմակեր-
պել երեխայի ուղեղը:

Ուսուցչի առաջին պորձը պիտի լինի
երեխայի մտքից արտաբերել բոլոր վատ
ներշնչումները: Ուսուցչի ուղեղացող
պիտի լինի չինական փողովակա-
մատանի «Սիան-հիօ»-ի հետեւալ ա-
սացումով. «Քաջերը չպէտք է նային
չարացած կերպով, ականջները չպէտք
է լսել վատ ձայներ»:

Երեխաները կանխատես լինելով մե-
կի հետաքրքրական ցնցումներին (con-
vulsion), իրենք էլ պատահում է, որ
ընկնում են միևնոյն ցնցումների մէջ.
նոյնպէս նկատուած է, որ երեխաները
իրենց մէջ կարճատեւութիւն (tyrophia)
են առաջ բերում, պարզապէս ականա-
տեւ լինելով այն անձերին, որոնք առ-
ապարկում են այդ հիւսնապետութիւնով:

Ծնողներն իրենց երեխաներին չը-
պէտք է յանձնեն երբեք աղանդական
խնամքին, որոնք շարաւար են պորձա-
ծում նրանց գիւրահասանութիւնը,
պատմելով նրանց շար օգիւնների և գո-
ղերի հեքիաթներ, որով նրանց մէջ
զարգացնում են երկիւղի առաջին զգա-
ցումները. ծնողները իրենք պէտք է
տան հարկաւոր ներշնչումները:

Իւրաքանչիւր մայր փորձով ծանօթ
է նմանեցնելու ոյժի հետ. օրինակ,

գիր է մշակում Թրթաճառում, մի նոր ընդարձակ բանա շինելու, Նահանգա- կան հին բանտի կողքին:

— Բիրի-Հէյրաթի հրդեհի ժամանակ այրուած է 64 վիշկա: Վեց օրուայ ընթացքում, մինչև սեպտեմբերի 15-ը, այրուած է մօտ 15 միլիոն պոլի Նալթ:

— Սեպտեմբերի 11-ին պետերբուր- գում քայտուած է կանանց առևտրա- կան դպրոց, որ առաջինն է Ռուսիայ- ւում:

— Նոր կանոն է հաստատուած, որի զօրութեամբ երկաթուղով սեղա- փակուող տարածքի տիրոջը թոյլ է տրուած նստելու ապրանքակիր դիմացի այն վագոնը, որով տեղափոխուած է իւր ապրանքը:

— Գովաւսեան տնայնագործական կոմիտեար կազմել է գորգեղէնի և լալիշեղէնի մի արքում, որի հրատարա- կութիւնը կնատի մօտ 6,000 ր:

— Սեպտեմբերի 23-ին Նշանակուած է Կովկասի գեղարտնադատական ընկե- րութեան տնայնաձին յանձնաժողովի նիստը գինեկերի կիզման դէմ կուու- լու խնդրի մասին:

— Ռուսահայտաւորութիւն ընդունած թրքաւայ վաղթականներից 30 ժողով, որոնք ապրում են Կարսի մարզի դաւա- ռի Գիւլիսան-Թափա գետում, խնդրա- մատոյց էին եղել, որ իրենց ընտելո- վային կից գտնուած «Գիւլիսան-Թափա» արքունական հողարածներ կապալով տրուի իրենց աստեղծարարական լիակազմ:

«Կարս» լրագիրը հաղորդում է, որ այս մասին քննուցումը լինելով Կով- կասի իշխան կառավարչապետին, նո- րին պայծառապատկարով իւր հանձն է հրաժարել, որ իշխող գիւղացիների հարց խնդրեմ անհետեւ թողնուի:

— Խմբագրութիւն ստացաւ Գի- տերբուրգի հայոց եկեղեցւոյատկան գաղթի վարչութեան 1902 թուի հո- լիւն, որից երևում է, որ այս թուա- կանին մոլորեց եղել է 137.213 ր. 9 կ., իսկ ծախք—96,657 ր. 79 կ., որով զուտ արդիւնք մնում է 40,555 ր. 30 կ.: Վարչութիւնը ուսումնասիրելու տուել է թողարկել 7,990 ր. և նպաստներ 4,337 ր. 15 կ., իսկ Թիւրքայում կրթական հաստատութիւններին և որ- բանոցներին տուել է 31,200 ր. նը- պաստ:

— Վաղը, սեպտեմբերի 20-ին, նը- շանակուած է Խուզարդուն աղջկանց որբանոցի բացման հանդէսը, որից ա- ռաջ Մոզնու ս. Գէորգ եկեղեցում Թիֆլիսի հայոց Բարեգործական րն- ցանկանալով կրթական իւր մանկան, նա ձեռնցում է, թէ ինքն է ուսում. կամ պահանջում է երեխայից սովորել իւր դասը, ինչն էլ նրա կողքին աշ- խատելով:

Հինգ օր երեխան բառերն հասկա- նալու չափ մեծացաւ, նրա համար շատ օգտակար հն համոզել ներշնչումները, և խելօք մայրը կրտսերանայ, թէ նա ինչպէս պիտի աղպէ սրտին իւր լսելա- ցի գովաստող և պարտաւորը:

Վարդ գաստարակը իսկոյն կընա- կանայ, թէ ինչ ձեռն ներշնչում աւելի ուժեղ կաղէ իւր աշակերտի վրայ: Սա աւելի քան հարկաւոր է. օրինակի համար, մտածելը մի րոպէ հին սպոր- տացիների վրայ. որպէս զի նրանք ի- րենց երեխաներին ծափալուծեան և պարկեշտութեան վարժեցնելին, նրանց թոյլ էին տալիս տեսնել արեւոյցը դե- րեկներին: Ի հարկէ այս մեթոդը շատ ազից ազդեցութիւն կունենայ զգայուն երեխաների վրայ, բայց տուել քան վնասակար է նա, եթէ կըզործադրուի այն երեխաների վրայ, որոնք հետեւող, Նահանգեցող բնաբնութիւն ունին: Հա- մապատկեր փաստագրութիւնը է և այն ձեռք, որ վարժ էր դրում տասն և վեցերորդ դարի մեր նախահայրերից, որոնք իրենց երեխաներին խրատելու համար տանում էին նրանց այն հան- դիսակարները, ուր կառավարութեան կարգադրութեամբ մէկին պիտաւում կամ տանջանքների էին հնթարելու, և արանով երեխի փառքիկ ուղեղում աը- պաւտում էին պատիկ սարսափը:

Սաքսոնիկ կերպով կը փնտռուի ե- րեխայի միտքը, եթէ մենք թոյլ տանք նրան տեսնել մի սպանութիւն, թէ կուղ

կերութեան ձեռնբերելութեամբ հոգե- հանգիստ պիտի կտաւորուի որբանոցի հանգուցեալ հիմնադիր Յովհաննէս Խուզարդեանի համար:

ՄԱՍՈՒՆԻ ԾՈՌԻՋԸ

Ներկայումս ծեծուում է Ռու- մինիայում հայոց մայրուհի առա- ջնորդական աթոռ հաստատելու խնդիրը, Սակայն, կան նոյն իսկ ուղեւորահայոց մէջ մարդիկ, ո- լորնք այդ բանին դէմ են և ա- մեն կերպ աշխատում են այդ խնդրի բարեխաղով լուծման դէմ արգելքներ յարուցանել: Այդ մարդիկ, ինչպէս գրում է «Բիւ- ղանդին»-ի Բուրլէշի թղթակիցը, տեղական թաղային խորհրդի անդամներն են, յետոյ տեղաւոր- ները և տիրացուները:

Թաղային խորհրդի անդամ- ները դէմ են առաջնորդական աթոռի հաստատման, սրովհետեւ Լաւ գետին թէ առաջնորդ մը ունե- նալ է վերջ՝ պիտի խախտի իւրեանց դիրքը և պիտի վերջ տրուի բոտ քմաց և յաւագէտ մօտուած անտեղի ծախսե- րան, որոնք կըվաճան ինչ ի վնաս ազ- ցին: Հին ուղիք դէմ ամեն ընտրու- թեան մի անգամ հաշիւ տալ իրենցմէ բարձր ատենի մը և օչ ալ ընտրուած առաջնորդի մը:

Տէրութեանը դէմ են, որովհե- տեւ սրանք էլ ունին իրենց «պատճառները»:

Այս եկեղեցականները կ'զօրեն ա- մէն դատաւարտելի արարք, երբ նշմա- րեն ս և է մէկ խնդրով մէջ իրենց շահերու վաճառելը: Եւս վրան թէ եթէ ունենան աղքատիկ առաջնորդ մը, իրենցանգիստ և ողջացիւր կ'ենաքը պիտի վերցնին: Այսու չպիտի կրնան միայն շարաթ կրկնելու և կիրակէ առաւօտները կընստեալ ժամատացու- թիւն կատարելով և մտացաւ ժամերը քննալով և հոգատելով պարտեղ- ներն ու զրօտալայրերն անցնելով պարտականութիւններն լրացուցած և կատարած համարի, մինչդեռ միւս կողմ հիւանդն առանց հաղորդութեան կը մնան, նորաձին չայ երախան ուսմէն եկեղեցւոյ մէջ կ'ընտրուի, ժո- րովորդն եկեղեցիէն պտղած, օտար եկեղեցիներ կը յաճախէ, չայ տղաք ու այրիներ, ամենեւեւ յօթիկ ու ան- տաղ կ'մնան: Այդ հոգը Գիտուած ամուսիններ մէկմէկէ կը բաժնուն և անպատիւ միջոցներու կ'ընեն: Արդ, հարցուցէք թէ մեր շնորհաբարկ քա- հանայր այս ամենն տեղեկութիւն ու- նին. քնաւ երբեք չայ. եկեղեցւոյ ծէ-

ղա լինի դատաւարական վճռով, մին- չե անգամ եթէ դա լինի պատժական ասանմունք:

Վերջերս կարգացի մը տղայի դա- տական հարցաքննութիւնը, որը խնդրի էր իւր հարազատ եղբոր, որովհետեւ նա այդ տեսիլ էր թատրոնի բեմի վրայ:

Այս բոլորը ցոյց են տալիս, որ հե- տեւելու, նմանեցնելու ներշնչումը հա- մարաւ միշտ ուժեղ է, մինչև անգամ պատժի երկիւղը նրա վրայ չի ազդում: Դատարարականութիւնը, առաւած է, ընտրութիւններին մի ամփոփումն է, հետեւաբար լաւ դատարարութիւնը պիտի մշակէ երկին մէջ միայն բարի բնաւորութիւնները և այդ տեսիլ շատ կարեւոր է երեխայի բնաւորու- թեան կազմակերպութեան առաջ, երբ երեխի ուղեղը կարելի է կազապարել, ինչպէս մի փափուկ մոմ, եթէ միայն իմանալով թէ ինչպէս. առ- կայի այս դէպքում մենք քորթաւ լաւ արտիստներ չենք. աղաքոյց դրան այն, որ երկրան մի փառքիկ կնիւղաւու նման, չի հնազանդիլ ամեն մէկին, նա կընտրուի ինչպէս միայն նրանց, որոնք կ'ընտան ինչպէս վարուել նրանց հետ: Կան դէպքեր, որոնք թուում է, թէ ներշնչումը անոյժ է, մասնաւորապէս այն երեխաների վրայ. որոնց մէջ դի- մողերիւն օղին շատ ուժեղ է, և ո- րոնք միշտ ուզում են անել ձեռք ցան- կութեան հակառակ: Օր. համար, եթէ դուք յայտնի պրիւսիայի թաղայինի փոքր աղջկան տալէք, թէ այս ինչ բա- նը շատ համար է, նա իսկոյն զգումը լաւ շուտ կ'ընայ իւր երեսը, թէ կուղ իւր սիրած բանն էլ լինի դա, և եթէ

սեր և նուրբական սովորութիւնը, եկե- ղեցական հրեշտակային երգեցողու- թիւնը փոխուած են յունականի. այն- պէս որ երբ ու է պատկազրութեան և կամ մկրտութեան հանդէսի ժողո- վուրդը պահանջէ որ պէտք է քահա- նան և դպիրները եկեղեցւոյ մէջ քա- թիլ մըն ալ խաղան, օրովհետեւ ուսմէն քահանաները կ'ընեն, քահանան և դ- պիրը կ'համակերպին, ի նկատի ունե- նալով իրենց շահը: Լաւ համագումար են թէ իրենք-սմէն հոգեւոր իրաւա- սութեանց դերը տարբեր կ'իլադմեն և ոչ մի թերութեան մասին համար տարու պարտական չեն: Իմա անձին որ Գ'համաքաճակ ասոնց թերի կ'ըզմարկ լիւր հանել ի տես հասարակութեան: Գիտական ամենալաւ և ուղղութեան գալու, բոլորովին կ'կատարեն և յիտ այնու ամէն վատութիւն այս Բրիտանո- աի անարժան ապաստարաններէն յուսա- ւի սպասէ. եթէ պաշտօնեայ ես, պաշ- տօնէլ կ'արտաբանուի: Իւթիւ-ճեան և պիսկապոսն ոչ տպաբէն հետացնել տու- ին:

Երբ կ'մտնեմ Ռուսահայոց եկեղե- ցիները, պատերը կուլան ու կ'ընդօր- քեն, քահանայք, որք աներակները կ'սիրեն, Թալի իրել բու կ'մտնեն այդ մարա- գորակ և ամայի սրբալայրերում մէջ իրենց սովորական վայնասուղներն եր- գելու և հարիւրէն մինչև երեք հարիւր ֆր. թղթակին ստանալու համար:

Ինչ վերաբերում է տիրացու- ներին, նրանք ասում են՝

— Մեզի ինչ պէտք է առաջնորդ. մենք այսքան գաղթել ի վեր կառա- վարած ու հառաւառ պահած ենք մեր եկեղեցին, ոչ մէկ ասնն պէտք ունին Ռուսահայոցը առաջնորդի. թոյլ ու- ղարկին առաջնորդ գատուի խորըր կեղոյն ժողովրդաց իրայ, որք չգիտեն կ'ընեն բարձր նշանակութիւնը: Որպէս թէ իրենք գիտցած լինելու: Այդ պո- րաւորները կ'իմքագրեն հանրագրու- թիւններ և միւսմիտ ժողովրդին ստա- րադրել տալով կ'ըզմեն Գիտարթաժ: Գ. Գրիգոր Գրիգորեանի (որ աթոռ ու- նի Օրենդորթ ժողովոյ մէջ և աթոճման միւնիստրի մտեմ բարեկամն է) որ նա ներկայցնէ վարչապետի ու ըստ որ «Մենք, ուսումնասիրող հայկա, ի շնորհ արդող պետութեան մենք մեզի կատարարած ենք մեր եկեղեցին և ան- խախտ պահած կ'ընեն: Արեւմտ չայ տարրը կ'ընդգէ Զիւր Վսեմութեան, որ- պէս զի թաղման հանգիստաբ մեր դաշնանց և պետական րարքը հրա- մանաւ արգելէք միայն առաջնորդի մը ընտրութիւնը, բայի որ մենք Ռու- մանահայրս նորա ներկայութեան պէտք եր զգալի չենք նկատելու:

Թղթակցին իւր նամակը վեր- ցացնում է տսիւղով, որ հայու- թիւնից խորթացած ուսումնա- հայրը

զուր առաջնակարգէլք նրան ձեռք տալ ձեղ. նա իւր ձեռքերը կը պահէր ե- տեւ, մինչև անգամ իւր երկու տարե- կան հասակում: Ըստ անգամ մենք տեսնում ենք այս ընդդիմադիր օրին և այն երեխաների վրայ, որոնք դատարա- րակելն են եզրութիւնների գաղթներում և որոնք դուրս են եկել կամ կ'ընա- մոյնեք կամ աթոճումներ:

Ըստ հեշտ է երեխային դատարա- րակել ճշնե օղբերք, երբ նրա միտքը դեռ թափուր է, ինչպէս մի սպիտակ թուղթ, որի վրայ դուք կարող էք գրել ձեռք ցանկացած, իսկ երբ բնաւո- րութիւնը կրկնագծակերպուի, այն ժա- մանակ շատ դժուար կ'ընի մօլորու- թիւններն ուղղելը: Իսկ այդ դէպքում պէտք է յաճախ գործողութիւն բուժական կամ հիպոնոտիկան ներշնչում:

Մի ուրիշ ֆրանսիացի բժիշկ՝ դոկտ. Եղգար Բէրլիուսն օսելի ներշնչման հա- մար մի մեթոդ, որը փորձուած և ա- պացուցուած է տասն և հինգ տարուայ փորձաւորութիւնով, կայնհիւանդութիւն- ները, որ նա բժշկել է բացառապէս միայն հիպոնոտիզմով, վկայում են: Բնթերցողին զաղափար ապու համար մենք նրա մեթոդը կըրկերնք նոյնու- թեամբ այստեղ:—Իցուք նո վեր է սուսում մի երեխայ, որը սովորութիւն է զառքելի իւր երեխաները կըծողել: Բժիշկը նրան հիպոնոտացնելով նստեց- նում է մի բազալթառի վրայ. ապա պիտի կերպով բռնում նրա մի ձեռքը և ասում նրան.

«Փորձիւ ձեռքը դնել քերանդ և կրծիկ երեւիզները: Տեսնում ես, չես կարող. այն ձեռքը, որ ես դրել եմ

Վաղուց փակած են վարժարանին և այդ պատճառ դադարած են խօսիլ հայերէն լեզուն և դարձած պէտք է համարիլ չայ րլալէ. արդ, եթէ չի լրկուի անձուէր հօվիւ մը, որ դարձի բերէ Ռուսահայերը, կարճ ժամանա- կի մէջ փայ պիտի հրատարակուին աղպ. եկեղեցիներն ալ ամէն ինչ յար- քունիս գրաւուելով:

«Нов Край» թերթ մեծ անհանդա- տութեան մէջ է այն մասին, թէ ինչպիսի մեծ վտանգ է սպառ- նում շինացիների կողմից Սի- բիրի գաղթականութեան:

Ինձ պատկերանում է,—ասում է լրագիրը.—շինացիներով լեցուած Սի- բիրը հետեւեալ գոյնեղով, շինացիները, որոնք վերին տարիճանի աշխատաւոր ու շարքաշ ժողովուրդ են, կարճ ժա- մանակի ընթացքում ամբողջ Սիբիրը կ'ընեն: Ռուսները կամք-կամաց այն- քան այն դիրքը կ'ստանան, ինչ դիրք որ այսօր ունեն Մանչուրիայում: Ռու- սները կ'զառնան վաճառական, այս կամ այն գործի ձեռնարկները, գրազէտ- նեն, կային, կային, ծայրայեղ պարա- դայում, նրանք կարող են դառնալ մշակիների աւագ, կամ մշակների վրայ հակոյներ, ինչպէս որ Մանչուրիայում է: Այդ բոլոր վիճակները կ'հետաքրքրի են միմիայն Սիբիրի մշտական բնակիչ- ներն, ոչ մի վերաբերութիւն չեն կա- րող ունենալ կեդրոնական Ռուսիայում ապրող մուճիկին: Ուրեմն, միթէ եր- րացի կոմիթոյ-աժողութիւնի համար ենք շինիլ Սիբիրի երկաթուղին և կամ նրա համար, որ շինական ժողովրդի տեղեցուկի ճանապարհ բացած լինեն:

Ոչ, մենք (Ռուսները) պարտաւոր ենք ամեն միջոց ի գործ դնել Սիբիրն և Մերձ-Ասիան, իսկ իրերը շինատարից առանձնացնելու համար: Եթէ Ամերի- կան կարողացել է Մոնթրէլի սկզբունքը մշակել ու գործադրել (Ամերիկան ա- մերիկացիների համար), ինչու մենք առանձնա կս մեր վարդապետութիւնը շտեղծենք, որը յայտարար. «Սիբիրն ու Մերձ-Ասիան ենք իրերը ասուներ հա- մար», և մենք պէտք է հետեւենք այդ նշանաբանին:

Ուրիշ խօսքով,— ասելացնում է «НОВОСТИ»-ն, շինական Մեծ պարագի զուգահեռական շինիլ Ռուսական Մեծ պարբալը:

ԴՈՐԾԱՅԵՐԵՐԻ ՀՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆ ԻՐԵՆՑ ԴՈՐԾԱՌՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Որքան օրինցէ երկրում ճարտարա- րութեան ու արդիւնաբերութեան այն և այլ ճիւղերը զարգացած և ընդար- ձակ կիրառութեան մէջ են, այնքան աւելի մեծ է աշխատող ձեռքերի, ու-

ր ձեռքի վրայ, ու այնպիսի արդիւն- չէ, որ դու չես կարող. այդ արդիւնքն յաղթել. եթէ երբեք ցտիկանաւ ե- դուզները կըծել, դու միշտ նոյն պա- ցուութիւնը պիտի ունենաս, և չպիտի կ'արգանաս ձեռքերը բերնող տանել:

Եթէ նա բժշկում է, կ'ընդգրկէ, մի կ'իլպտոմանիս զօղանալու վատ ունա- կութիւն, որը շատ է պատահում երե- խաների մէջ, գողանում են աւտո- մատիկ կերպով և կործեն բոլորովին անդիտակից իրենց կատարած սխալին, այնպէս որ եթէ հարց տրուի. թէ ինչու գողացաւ. նրանք հաւանակա- յաբար կըպատասխանեն ձեղ, թէ չգիտեմ. այնպիսի երեխաներն դիւրի. Բարիլլոն հիպոնոտացնելուց յետոյ ա- սում է, որ գնա դէպի սեղանը, որի վրայ գրում է մի զրամ:

«Տեսնում ես այս փողը,—ասում է բժիշկը.—դու ցանկանում ես դնել այդ դրամը դու զգալուք: Երեխան վերց- նում է փողը և դնում իւր գրպանը. իսկ բժիշկը շարունակում է. «Որտեղից որ վերցրել այդ փողը, դիւր դարձեալ այնտեղ, և այսօրեան միշտ այդպէս պիտի անես: Գիշէ երբեք չես այդ տե- վակ փորձութեան մէջ կրկնես, յետոյ դու ինքը պիտի ամաշես և քո վերց- րած առարկայն իսկոյն իր տեղն ես դնելու»:

Մի քանի այսպիսի հիպոնոտացնել սեղանից յետոյ, երեխան հիպոնոտական այս մեթոդի շնորհիւ ընդմիշտ բժշ- կում է կ'իլպտոմանիայի օրինից հա- կուծից:

Նորմալ երեխանի համար այսպի- սի ուժեղ միթոսներ հարկաւոր չեն. դոկտ. Բէրլիուսն ծնողներին խորհուրդ

րիշ խօսքով, բանուր դասի պատկա- նող մարդկանց թիւը և այնքան աւելի են կանոնաւորուած նրանց յարաբե- րութիւնները գործարանատէրերի հետ և ճիշտ կերպով որոշուած նրանց ի- րաւունքներն ու պարտաւորութիւններն օտանանները: Հիւսիսային-Ամերիկան այդ կարգի երկրներից միւնն է, ուր դործարանական կենտրոն սկսում է շատ արագ և այսօր դառնում է կա- տարիադարձուած վիճակի մէջ ինչ- պէս արտադրութեան տեսակաւորու- թեան ու աղիւսացման նմանապէս և բանուր դասի ձեռք բերած արտօնու- թիւններն ու բարեկեցիկ կենտրի կող- մից: Գործարանական կենտրոն Կովկա- սի ինչ ինչ կէտերում արդէն մուտ գործած լինելով, անհետաքրքրական չեն լինիլ գործաւոր դասի կենտրի վե- րաբերող այն տեղեկութիւնները, ո- րոնք առաջ են բերում: «С. И. Бѣдомъ»-ի վերջին համարներից մէկում ամերիկա- կան բաղադրներից մէկի մասին:

«Միթոսի տարի սրանից առաջ,—ա- սում է այդ լրագրի թղթակիցը,—Միա- ցեալ-Նահանգները Կլիւէնգ քաղաքի առևտրական պալատը բոլոր գործա- րանատէրերին առաջարկեց լաւացնել իրենց բաղմաթիւ աշխատանքների դրութիւնը և առաւել տեսնել ու որոշ յարաբերութիւններ հաստատել դրա- մագլխի ու աշխատանքի միջև, և այդ եղաւ մասամբ ևս արդիւնաբերութիւ- նը աղիւսացնելու նպատակներով: Այդ հրաւէր անուշադիր չմնաց: Եթեմանա- անի մօտ հակադական արդիւնաբերա- կան ձեռնարկութիւնները անմիջապէս իրենց պատարասականութիւնը յայտա- նեցին պալատի այդ առաջարկի նկատ- մամբ:

«Ամենից առաջ ձեռնարկուեց առող- ջապահական պայմանների բարելաւ- ման: Այսպէս, օրինակ, քիմիական ներ- կեր օլաւորատող ամեն մի գործարան իւր համար հրաւիրեց մասնաւոր բը- ժիշկի, որը ամեն օր շարունակ հետա- մուտ պէտք է լինէր թէ արդիւնաբե- րութեան և թէ աշխատաւորների ա- ռողութեան, նախկին տարիները բա- նուորները հիւանդանում էին քիմիա- կան բաղադրութիւններից առաջ եկած զանազան մասնաւոր բնաւորութիւն ունեցող հիւանդութիւններով, մինչդեռ հիպոթիւնիս նշանակութիւնը յետոյ, 1902-ի. այդ ետեակ հիւանդութեան սչ մի դէպք չի պատահել: Արհեստա- նոցների մեքենաները պարունակող բա-

է տալիս փորձել նորմալ ներշնչում- ներ այն երեխաների հետ, որոնք նոր- մալ են: Հիպոնոտական ներշնչումն, ա- սում է կ'ընէր, որ ու յայտնուի և ան- նորմալ երեխաներին:

Գրօֆ. Վեյտմերս իւր «Sug. Semp.» գրքում (էջ 78) ասում է հետեւեալը.— Մի անգամ հետեւեալ փորձն արի մի տղայի վրայ, որը աշակերտում էր տիւր դպրոցում, ուր ես ուսուցիչ էի. աղան մօտաւորապէս տասն և եօթ տարեկան էր և շատ բիշ զարգացում ունէր, համարեա ոչինչ չգիտէր, բայց ուզում էր սովորել. ես բացատրեցի նրան, թէ ինչպէս նա կարող է օգ- տուել հիպոնոտիզմի. եթէ նա կարա- դանա հիպոնոտիկ և ներշնչումները ըն- դնել, այն ժամանակ պիտի հետա- քրքրուի իւր դասերով և պիտի կա- րողաւորայ սովորել արագութեամբ: Նա համաձայնեց անել, ինչ որ հա- րաւոր է. որպէսզի փորձերն աշող ելը օւնենան:

լինելու վիճակի ընդհանրությունը վերաբերում էր, չի փոխում։ Մասնավորապես և Արարիկի և Արարիկի իւր եղբայրների շահերի վրայ նա կնայէ իւր իւր սեպական շահերի վրայ։ սակայն նա խաչի չի դնել Բուդաբեշի կենսական շահերը, որովհետեւ բուդաբեշի ամեն մի կառավարութեան համար Բուդաբեշի ապահովութեան շահերը պէտք է բարձր լինին իրենց իրաւունքի ամբողջ իւր եղբայրների վերաբերմամբ ունեցած համակարգիչներին և պարտաւորութիւններին։

ԼՈՒԿԱՆ, — Տոկիոյի Ռուսաց դեսպան Բարոն Ռոզենը Պորտ-Արտուրէ քաղաքի Պետերբուրգից եղած հրամանով և նպատակ ունի խորհրդակցելու փոխարքայի հետ ճապոնիայի առաջարկների վերաբերմամբ։ Բարոն Ռոզենը կ'իջարկէր հաւանականարար սեպականների 21-ին, որից յետոյ, ինչպէս կարծում են, կ'իջարկէր Ռուս-ճապոնական բանակցութիւնները։

ՎԵՆԵՆԱ, — Թագաւոր կայսրի հանդիպման ժամանակ արեւմտեան կայսրանու էրցհերցոգ Օտտոնը կ'ատարէր զօրաբանակի հրամանատարի պաշտօնը զբաղի Իսպանիայի տեղ, որը հիւրընկալ կ'լինէր նորին Մեծութեան մօտ։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏԱՐԻ, — 2-ինական լեւազորների տեսչով, Կալպանի թէյալաճառները խնդրամտոյց են եղել փոխութիւնին, որ պահպանուի քաղաքի ճանապարհը լուսնալուսնի յարձակումների դէմ։

Ճապոնական լեւազորները ցանկաւ են համարում, որ ճապոնական զարգացումը դասաւանդուի Ռուսաց լեւազոր։

«Новый Край»-ը, Հարկերով Խաբարովսկի շրջանը համաժողովի փակումը, ասում է, որ փոխարքայութեան շրջանները ոչ մի հանքային հարստութիւն և արդիւնաբերական ձեռնարկութիւն չի կարող տալ այն, ինչոր կտայ զարգութիւնը հաստատելու խնդիրների աջակցութեամբ։ Ներքին և արտաքին քաղաքականութիւնը պահանջում է բնակչութիւններ հաստատել սահմանակից շրջաններում։

ԲՈՒԿԱՐԵՍՏ, — Միւսիստր-նախագահ զբաղի Պոնը հեռագրով հրաժարական տուեց։

Միւլցշտեդտը պատրաստում է ընդունելու պետին և նրա բարձր հիւրերին։ Բարձր լեւոնների մէջ գտնուած այս գեղեցիկ ամառը զարգարուած է յաղթական երկու կամարով. տները զարգարուած են հարուստ կերպով։ Կայսերական որսորդական պալատում, Միւլց գետի վրայ, ամեն ինչ պատրաստ է նոյնին Մեծութիւնների զարտեան համար։ Երկրորդ յարկում գտնուում են երկու Պետերի և էրցհերցոգ Փրանց-Ֆերդինանդի ապարանքները։ Որսորդական ամրոցում կտեղադրուի նաև Թագաւոր Կայսրի գնդաւորական շրջանում, երկրորդ ամառ հոֆմայստի իշխան Մոնտեմուօլօ, զինեալաւազարկուած Պարս, զբաղի Կայսրի և Կայսրների պալատական բժիշկները։ Լաւզորքի և Գոլովուսկի զբաղիներին բնակարան է յատկացուած դուքսերական ոճով շինուած Զինուէր զգեակուն։ Զօրաբանական հրամանատար Իսկիլ և դեսպան Էրենտալ կ'իջանան անտառային վարչութեան շէնքի մէջ։ Որսորդական ամրոցի շրջակայքը և զլաւոր փողոցները լուսաւորելու համար յատկապէս կ'անդնեն։

ցրած են սպիտակ յաւաքները։ Նոյնին Մեծութիւնները կ'ամանեն սեպականների 17-ի երեկոյեան, յետոյ տեղի կ'ունենայ ճաշ ամրոցում և երեկոյեան թէյ։ Հինգշաբթի և ուրբաթ առաւօտ տեղի կ'ունենայ վայրի այծերի որս։ Զարաթ առաւօտ լինելու է այժմանների որս, նախաճաշ և երթը։

Սեպտեմբերի 18-ից ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, — «Правит. Вѣст.» ում տպուած է «Թագաւոր Կայսրը սեպականների 17-ին Վեննա հասաւ։ Կայսրանու Նորին Մեծութեան գնդաւորները Փրանց-Յոլովուսկի կայսրն և էրցհերցոգները, Կայսրանից նոյնին Մեծութիւնները կ'առնէր գնացին Զինորուսեան սպաւոր, ուր տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նախաճաշ։ Կէսօրից յետոյ ժամը 2-ից 35-ը պէտք է անցած նոյնին Մեծութիւնները աւստրիական կայսերական գնացքով միկնեցին Միւլցշտեդտ քաղաք, ուր հասան երեկոյեան ժամը 6-ից 7-ին։

Կ. ՊՈԼԻՍ, — Այնտեղեքում, ուր զօրքերն ու բաշիբոզուկները անկարողութիւններ են կատարել, պէտք է հաստատուեն զինուորական դատարաններ՝ յանցաւորներին քննելու և պատժելու համար։ Դուրս երէկ, այլեւայլ զինամակերանները լուրջ խորհուրդներ է ստացել բնակչութիւններին վերջ դնելու վերաբերմամբ, որովհետեւ բնակչութիւնների հեղինակները զլաւորութեամբ ալաւորական ու երկրորդ կարգի ընդհիններն են։ Մտիւղաբար յանձնարարում է արձակել նրանց։ Հիմի վաշայի ու Իրանը կ'ոգնէր այդ առաջարկը միւսին անգամներ արդէն եղել է, սակայն, սովորութեամբ մինչև այժմ յետաձգում էր։ Նրա զորադրութիւնը զփուր չէ արձակուելիք այդ զօրքերին կարող են փոխարինել փոքրասիական պահստի եղող բէրիքի զօրքերը։

ԲԵՐԼԻՆ, — Պրոֆեսոր Ռուդոլֆ Փոլլը, որ յայտնի էր կլիմայի մասին գուշակութիւններ անելով սեպականների 16-ին վախճանուել է Զինորքում։ Բեռլինից ոչ-շատ հեռու։

ՊԵՐԻՍ, — Թունուզի ֆրանսիական դեսպան Պիշոնը մտադիր է թողնել իւր պաշտօնը, որովհետեւ Թունուզի կրօնական միաբանութիւնները փակելու վերաբերմամբ կառավարութեան արած կարգադրութեան չի համակրում։ Նրա կարծիքով, Ֆրանսիան Թունուզում ձեռք բերած իւր գերակշիւ ազդեցութիւնը պարտական է կրօնական միաբանութիւններին։

ԲՈՒԿԱՐԵՍՏ, — Պալատի սեպականների 16-ի նստում տեղի ունեցած քուէարկութեան արդիւնքը, որի ժամանակ կառավարութիւնը փոքրամասնութիւն է կազմելու եղել, խիստ զօրեղ տպաւորութիւն է գործում։ Ամեն ինչ իսկապէս ծագումն է առնել այն ձեռնարկի, որի մէջ Փրանց Կոշուր խնդրել էր նիստ նշանակել կոմս Կունի բացառութիւնները խորհրդածութեան առնելու համար։ Հակառակորդ կուսակցութեան մի մասը և զբաղուող ֆրակցիաները ձայն տուին կոշուրանների հետ միացած, որի շնորհիւ Կոշուրի առաջարկը կարողացաւ շահել մեծամասնութիւն։ Պալատի սեպականների 17-ի նստում Կուն Խեղեքարին յայտարարել է, որ ի տես երկուայն քուէարկութեան ինքր տալիս է իւր հրաժարականը և խնդրում է ընդունել այն և պա-

լատի նստելը ընդհատել մինչև նոր կառավարութեան կազմուելը։ Այս խօսքերից յետոյ, մինիստր նախագահը վեր է կացել և միւսիստրներին հետ միատեղ հեռացել է ժողովի սրահից։

ԱՆՏՎԵՐՊԵՆ, — Բացում է միջազգային իրաւունքի բնագիտութիւնը։

ՍՈՓԻԱ, — Սեպտ. 17-ից սկսած, մինիստրութիւնը հրահանգներ է մշակում նախընտրել Կ. Պոլսում ունենալիք զործուկութեան մասին։ Մինիստր-նախագահը իւր զօգահութիւնն է յայտնել թիւրքական կոմիսարին այն մասին, որ Թիւրքիան շարունակում է սահմանադուլներում իւր զօրքերի թիւը աւելացնել։ Կոմիսարը յայտարարել է, թէ զօրքի տեղափոխութիւնները Մոնաստիրի վիլայեթից դէպի Ալբանիայի արդէն զարգացում է։

ԲՈՒԿԱՐԵՍՏ, — Պատգամաւորների պալատում, նախագահ կոմս Ապոնին յայտարարում է, թէ մինիստրութեան հրաժարականը նստելի փակուելուն իրեն հիմք չի կարող ծառայել։ Բոլոր պալատիկները առաջ են բերում իրենց հայեացքները։ Փոխկարգի արած յայտարարութեան Կուրիները յայտնում է, թէ ազատամտական կուսակցութիւնը չի կամենալ կարենաւոր պաշտպանել, որը լիազօրութիւն չի ստանալու։ Ունգարիայի իրաւունքները գեղձանոց Կերբերի արած յայտարարութիւնը պատշաճաւոր եղանակով փոխելու համար։

ՆԻԻԲԵՆԵՐԳ, — Թագաւոր Կայսրը սեպտ. 16-ին, անցած ժամանակ, կայսրանու ընդունեց իւր անուան հեծելազօրքերի զինդի պատգամաւորութիւնը։

ՎԵՆԵՆԱ, — Թագաւոր Կայսրը մեծ շքանշանով, որի մէջն է կոմս Լամպորտը, ժամանեց քրանդիւրին զարգարուած արեւմտեան իտալիան, ուր նորին Մեծութեան իրան գնդաւորները, Կայսրը, էրցհերցոգները, ռուսական դեսպանատան անդամները, բարոն Էրենտալը, քաղաքի գնդաւորական հրամանատարը, Վեննայի ռուսական աւագ-հիւպատոսը և Բուդապեշտի ռուսական հիւպատոսը։ Ռուսական դեսպանը Կայսրին ընդ առաջ էր դնացել։ Այն անձները, որոնք նշանուկուած էին նորին Մեծութեան մօտ մնալու նոյնպէս նրան ընդ առաջ էին դնացել։ Կայսրանու էր նմանապէս և պատուոյ պահակախումբը էր զօրակցով ու նուկով, իրեն, պարագլուխ ունենալով էրցհերցոգ Օտտոնին։ Ռուսական զինքերի շէֆ եղող էրցհերցոգները հաղել էին ռուսական պատուանշաններ։ Գնացքը մօտենալուն, սկսեցին նուագել ռուսական հիմնը։ Երկու կայսրների հանդիպումը խիստ սրբաւոր էր։ Աւստրիական Կայսրը հաղած ունեց իւր ռուսական կիկահոյիման գնդի մունգիրը, իսկ Թագաւոր Կայսրը իւր աւստրիական ուլանների գնդի մունգիրը։ Երկու ինքնակալները միմեանց ձեռք սեղմեցին և երկու անգամ համբուրուելուց յետոյ, անցան պատուոյ պահակախումբի առաջից, ապա սկսեցին ներկայանալ էրցհերցոգները։ Զբաղմբի ու այլ պաշտօնական անձերի ներկայանալուց յետոյ, Թագաւորները մեկնեցին Զինորուկ ողջնի թիւղանոթաձգութեան որոնումների ուղեկցութեամբ։ մրող ճանապարհի երկայնութեամբ զօրքեր երկու կողմից կանգնած էր պանիշաձև Ժողովրդի հակապալան քաղաքութիւնը իւր Կայսրին և

Նրա հիւրին դիմաւորում էր կատաղի օվաքիաներով։ Միւսին տեղեր կանգնեցուած էին հիւնային կերպով զարգարուած յաղթական կամարներ։ Զինորուկեան ապարանքը հասած ժամանակ տեղի ունեցաւ միանուագ թիւղանոթաձգութիւն։ Զինքերունեան պալատում Թագաւոր Կայսրին դիմաւորեցին բարձրաստիճան պաշտօնակալներ, էրցհերցոգներ, կոմս Գոլովուսկին Կերբերը՝ միւս մինիստրների հետ միասին, գլխաւոր շտաբի կառավարիչ Բեկերը և զօրքի զլաւոր վերաւորները։ Ապա ինքնակալները կարճ ժամանակով հեռացան պալատի ներքին բաժանմունքները։ Եղանակը հիւնային էր։

ՄԻԻՐՅԱՅՏ, — Թագաւոր Կայսրը, աւստրիական Կայսրը, էրցհերցոգ Փրանց Ֆերդինանդը, որսի հրաւիրուած անձնաւորութիւնները և շքախումբը տեղս ժամանեցին երեկոյեան և ընակչութիւնը ուրախագին ողջունեց նրանց։

Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԱՆ

ԾԱԾԱՐԱՐՈՒԹԻՆՆԵՐ

Լայս անուա առաւելից գրեւելով ԶԻՐՎԱՆՉԱԴԷ

ԵՐԻՆ ԵՆՆԱԿԱՐՆԱԿԱՐՈՒՄ 50 կոպ.

Գրեւի Գոտեմբերգ գրողաճանապարհի Գրողներու խանութի Թիֆ. Ժողովրդական տակ) և Երկրակիւն—Կոպուց (Սարազա) (1903) 5—1

Всякій может заработать легко и честно до 400 руб. ежемесячно, без особых знаний, и расходов. Посылай те толако скорей Вашу адрес на U 113 an das Annoncen-Bureau des Merkur in Mannheim Meerfeldstrasse 44 (211) 50—22

ԼՈՍՏ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄ Է

Թիֆլիսի, Գանձակի և Բագուի գրավաճառանոցներում

„ՍՈՒՆԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Ազգային լիակատար և բարձր անուան հատորը՝ հիւնդ Երոզ տպարարութեամբ, բարեփոխուած թէ հիւն, գործաւական և թէ հոբ երգերով և բանաստեղծութիւններով, բաղկացած է 382 մեծագիր երեսներից։ Սոյն հատորի մէջ տպուած են հանգուցեալ Մեքլիսեղիք Սրբազան Մուրադեանի «Դեղամայ ժողովի», «Ժանչ, օգնես ինձ», «Բուրաստան», «Չայի», «Մրմունջ պանդխտին», և այլ բանի մի ընտիր բանաստեղծութիւնները, «Նէն միա», «Աստղիկ» և «Մ. Ե. Մ.» ստորագրութեամբ։

Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է 1ր., ճանապարհածախով—1ր. 20կ.։ Օտարաբարացիք դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցեով. Протоіерею Григорію Григоріанці, Баку հրատարակիչը 10 և աւելի օրինակ «Սոխակ» պահանջող ճանապարհածախ չէ վճարում։

(150) (4—1)

Տօնական նուէրների համար նոր լույս տեսած Գեղարուեստական ալբոմ, Յովհաննէս Այվազովսկու յիշատակին, ամենաթանկագին փոքր և զեղաշնորհ յերկ թղթի վրայ 14 տպագրական թիւ թից բաղկացած մեծագիր 36x27 սմ. մեծութեամբ, 60-ի չափ ատկերներով և զեղանկար վիճակներով նորագոյն ոճով։ Ալբոմը բաղկացած է երեք գլխաւոր բաժանմունքներից՝ 1) կենսագրական—գրական գեղարուեստական, 2) նկարչական և 3) երաժշտական։ Ալբոմին մասնակցում են թէ հայ և թէ օտարազգի յայտնի նկարիչներ ու երաժիշտներ։ Գինն է առանց կաղմի 3 ր., 50 կ. ճանապարհածախով՝ 4 ր. Զբոսաշրջիկ հաղմով—4 ր., 50 կ., ճանապարհածախով—5 ր. Ազգայնուծ են նաև վերադիր վճարով միմիայն նրանց, որոնք կանխիկ իճարած են 2 րուրի։

17) հասցէ.—С. Петербурга, Василевск. Остр. 7 линия. д 54, кв. Д. Окромца. 34—34

ՀԳՈՒՉԱՅԷԷ ԿԵՂԵՈՒՄՆԵՐԻՑ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՆԱԿԱՆ

ՈՍԿԵՐՈՐԱԿԻ ԾՈՐԹՐԻՆԻ

ՕՃԱՌ

դեղագործ

Գ. Ֆ. ԻՐԳԵՆՍԻ

Ոչնչացում է մունքը, արեւից ալբոմաճըր դիւն բծերը, եղունգների բշտիկները և ազդում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Առաջարկում է որպէս արդուզարդէ անուշահոտ բարձր որակութեան օճաւ։

Մի կտորի գինը 50 կ. կտորի 30 կ.։ Վաճառում է բոլոր ամենայն զեղատներում և զեղատային խանութներում։

Գլխաւորապէս Բոլոր Ռուսիայի հա. մար Գ. Ֆ. Իրգենսի մօտ, Մոսկուայում №17815 24—16

ՌԺԻՉԻ

Ա. Միխայիլեանց

ընդունում է ժանաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վնասեալ տալ տունեցող հիւանդներին։

Բիւրկո-մեկոսկոպիական կարիւշաւաւար 12—2

Երեկոյեան 5—6

Մեծ Վանքի փողոց տուն Գուգանովի 100—68

Վաղդիկովկազումնոր բացւած Ս. Յ. Վաղդիկովկազումնոր գրավաճառանոցն ընդունում է վաճառում է ամեն տեսակ հայերէն գրքերու հրատարակութիւններ։ հասցէն Владикавказъ, Книжный магазинъ С. З. Казарова (239) 6—6

Բացուած 1883 թուականից ՎԵՐԱ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐՈՎԻ ՅՐԻՆԵՆԻՍԻ (Երեւանի քաղաքի Կոպուց)

պատգամական դպրոցը պատգամական ընդունում է երեխաների պատգամական լուր լուր միջնակարգ դպրոցներ մտնելու համար։

Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մապեռի փողոց ա. Կիւլաքիէի, բժշկական վարչութեան շարքում։ 20—14

ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄ Է

Թիֆլիսի, Գանձակի և Բագուի գրավաճառանոցներում

„ՍՈՒՆԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Ազգային լիակատար և բարձր անուան հատորը՝ հիւնդ Երոզ տպարարութեամբ, բարեփոխուած թէ հիւն, գործաւական և թէ հոբ երգերով և բանաստեղծութիւններով, բաղկացած է 382 մեծագիր երեսներից։ Սոյն հատորի մէջ տպուած են հանգուցեալ Մեքլիսեղիք Սրբազան Մուրադեանի «Դեղամայ ժողովի», «Ժանչ, օգնես ինձ», «Բուրաստան», «Չայի», «Մրմունջ պանդխտին», և այլ բանի մի ընտիր բանաստեղծութիւնները, «Նէն միա», «Աստղիկ» և «Մ. Ե. Մ.» ստորագրութեամբ։

Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է 1ր., ճանապարհածախով—1ր. 20կ.։ Օտարաբարացիք դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցեով. Протоіерею Григорію Григоріанці, Баку հրատարակիչը 10 և աւելի օրինակ «Սոխակ» պահանջող ճանապարհածախ չէ վճարում։

(150) (4—1)

Տօնական նուէրների համար նոր լույս տեսած Գեղարուեստական ալբոմ, Յովհաննէս Այվազովսկու յիշատակին, ամենաթանկագին փոքր և զեղաշնորհ յերկ թղթի վրայ 14 տպագրական թիւ թից բաղկացած մեծագիր 36x27 սմ. մեծութեամբ, 60-ի չափ ատկերներով և զեղանկար վիճակներով նորագոյն ոճով։ Ալբոմը բաղկացած է երեք գլխաւոր բաժանմունքներից՝ 1) կենսագրական—գրական գեղարուեստական, 2) նկարչական և 3) երաժշտական։ Ալբոմին մասնակցում են թէ հայ և թէ օտարազգի յայտնի նկարիչներ ու երաժիշտներ։ Գինն է առանց կաղմի 3 ր., 50 կ. ճանապարհածախով՝ 4 ր. Զբոսաշրջիկ հաղմով—4 ր., 50 կ., ճանապարհածախով—5 ր. Ազգայնուծ են նաև վերադիր վճարով միմիայն նրանց, որոնք կանխիկ իճարած են 2 րուրի։

17) հասցէ.—С. Петербурга, Василевск. Остр. 7 линия. д 54, кв. Д. Окромца. 34—34